

Pödrött szarvú rackák a vásárhelyi pusztában

A cigáját a törököktől kaptuk

Pödrött szarvú racka nélkül elképzelhetetlen a puszta. Cigája nélkül ugyancsak. Bár lényegében biotermékek tekinthetők, hisz vegyszert sosem látott területeken élnek, a piac ezt ma még nem fizeti meg. Racka, cigája egyaránt legel a valahai vásárhelyi pusztában.

A Vásárhely-közi Kardoskúton, a Körös-Maros Nemzeti Park bemutatóközpontjában mindkettőtől láthatunk nyáját. A makó-rákos *Dani* családnak – híres juhász dinasztia, évről évre részt vesz a vásárhelyi Szent György-napi juhászversenyen – is van cigájanyája. – Az ősi magyar juhajták közül a racka a „legemblematikusabb”. Hogy valóban a honfoglalókkal került-e be, ma már megállapíthatatlan, mindenesetre ez a legrégebbi juhajtánk – mondja *Mucsi Imre* professzor, az SZTE Mezőgazdasági Főiskolai Kara főigazgatója. Egyedszáma – mely a rendszeres változás előtt kritikusra csökkent – növekszik. Kisebbségi hús- és kultúrfajták, elsősorban bemutatásra tenyésztik: a tanyai turizmusnak máris fontos eleme.

A török közvetítéssel hozzánk került, kis-ázsiai eredetű cigája szakkifejezéssel élve „elfogadható húsformát mutat”, mint a racka. Egyes válfajai jó tejtermelők, s gyakran ellik ikreket. Kultúrfajtákkal keresztezve a tejtermelés, ikerelés, illetve a kitűnő hústulajdonosság felé „vihető el” az állomány.

Meg kell említeni az országban már csak 2-300 darabot számláló, mindenképp megemlékezésre érdemes ciktát – ezt a szintén ar-

chaikus juhajtát a Mária Terézia idejében betelepült svábok hozták be; már Németországban is alig akad mutatónak belőlük. A kuriózumok közt szólni kell a curkánáról vagy gyimesi rackáról, ezt a jó száz éve kialakult, racka-merinó keverék, mára önállóan tekinthető fajtaváltozatot, mely kis számban ugyan csak jelen van az országban. Mindemellett az ország juhállományának több mint 80 százaléka máig a merinó és egyéb, az intenzív gazdálkodás keretei közt tartható fajták is bekerültek – hívja föl a figyelmet *Mucsi* professzor. Egyébként a kardoskúti cigáját nem hivatalos elnevezéssel úgynevezett „csókai cigáját” – tudjuk meg *Kotymán László* természetvédelmi tájegységvevőtől. Kettős hasznosításúak, egész Magyarországon itt találhatók belőlük a legnagyobb törzsállomány. (A tejelőket a – szintén nem hivatalos néven – „zombori cigáját”.)

A birkahús, -tej Magyarországon alapvetően „bioközeli termék”, az extenzív körülmények között, kemikáliától sosem érintett pusztákon tartott birkák húsa, teje pedig teljesen annak tekinthető. – Sajnos, a magyar piac a biotermékmivoltot, s a szintén extenzív körülmények kitermelését, kitűnő ízt nem fizeti meg. Az EU pedig bevezette a vágott test izmoltságát, illetve a faggyúztartalmát figyelembe vevő minősítést. Ebben bizony a juhajták nem a legjobb eredményt mutatják. De az egyre strukturálódó piacon a „biobirka” is megtalálható előbb-utóbb a vevőkörét.

F. CS.

Az ősi magyar juhajták a tanyai turizmus területén is hasznosulnak, mint tájjellemző látványelem

Fotó: Tésik Attila

Ebek harmincadján az egykori vásárhelyi Erzsébet Szálló

Hotelből kísértetkastély

Kísértetkastélynak tűnik a vásárhelyi, volt Erzsébet Szálló, az ember automatikusan falon függő denevérekre asszociál, mikor mellette elhalad, és szinte várja, hogy megszólaljon, emberi hangon a bagoly a cinteremben, de nincsen cinterem. Helyette grafitti észlelhető a falon.

Mindez persze nem mindig volt így, akármily is nehezen hihető: a szálloda új is volt valaha. *Kőszegfalvi Ferenc* helytörténésztől tudjuk: 1913-ban épült, szecessziós, eklektikus stílusban – s grafitti nélkül. Kísérteteket sem terveztek belé. *Kmettykó Sándor* építette, ő volt első tulajdonosa. Helyén egykor földszintes kocsmát állt, 1900-ban vásárolta meg, majd emeltette helyébe a szállót, amit édesanyjáról nevezett el. Kik szálltak meg itt? Például utazó ügynökök, és elsősorban színésztrüppök, például az aradi, szegedi színház művészei, de jöttek Debrecenből, Székesfehérvárról, s az ország minden egyéb részéből is. Ideális helyszín volt, közel a vasúthoz, közel a városközpontokhoz – és elérhető közelségűnek látszott a siker. Miután végigjárták a nyarat a nyári színekben a művészek, s visszautaztak városukba – a meghódított vásárhelyi közönség keszkenő-kalapot lengett utánuk, miközben egyre kisebbített-távolodott a szerelvény, s kőszépszag lengett a derengő ég alatt, az állomás felett.

Haladjunk tovább mi is: a színházi korszakot az úttörőházi időszak követte, ez átmeneti föllendülést biztosított. A gyermek

A szebb időket látott, volt Erzsébet Szálló vásárhelyi központjában. Falai egyre vizesednek, az épületet enyészet lengi körül

Fotó: Tésik Attila

kulturális szervezet kapott benne – helyet ugyan igen, időt azonban nem. Következett az Állás-Pont kora. Munkanélkülieknek állást biztosító szervezet volt ez, számos – vagy inkább számtalan – emberen segített, aztán egyszerre csak vége lett, az épület pedig fölvetta a kísértetkastély nevezetét. Hogy e névfölvétel

pontosan mikor zajlott, nem tudni, talán meg sem történt – szalagot mindenesetre senki sem vágott át, nem hangzott díszbeszéd –, ingetető rémalak akár mely ablakába mindenesetre élénken odaképzelt.

Nem hiányzik az Erzsébet Szálló a vásárhelyieknek? Úgy járnak-kelnek mellette az embe-

rek – ömlik a forgalom, jönnek-mennek, épületet remegtetnek, tört ablakot rezegtetnek megrakott teherautók, a buszok –, mintha a világ legertermészetesebb dolga lenne: csak romlik, omlik, hangtalan nyög az épület. Nem lehet igaz, hogy nem lesz happy end!

FARKAS CSABA

Debrecenben marad a Munkácsy-trilógia

Már bizonyos, hogy 2009-ig együtt marad Debrecenben Munkácsy Mihály Krisztus-trilógiája, miután a Golgota című festményt további öt évre tartós letétbe helyezte új tulajdonosa, az erről szóló megállapodást csütörtökön írták alá a Déri-múzeum Munkácsy-termében.

Hiller István kulturális miniszter az alkalomra írt levelében kifejezi: a Munkácsy-trilógia művészeti értékén túl mára már szimbólum. Azt jelképezi, ha egy közös-

ség – legyen az város, vagy akár egész nemzet – egy jó ügyért összefog, akkor annak eredménye lesz.

A miniszter utalt arra, hogy a Munkácsy-trilógia esetében 84 évet kellett várnia arra, hogy a közös cél, az összefogás, a jó szándék és némi szerencse együtt legyen: először ugyanis 1911-ben merült fel az ötlet, hogy a három képet együtt kellene bemutatni itthon, míg az első letéti szerződést 1995-ben sikerült megkötöni.

A névtelen csillag

„A jegyszédő nénik mondták: voltak, akik előadás közben fölálltak és kimentek a nézőtérrel. Akkor jöttem rá, ez román darab. Nem hittem el, hogy létezik ilyen, aztán kiderült, komolyan beszélték” – meséli egy színész a *Névtelen csillag* című Mihail Sebastian-darabról, amelyben ő játszotta *Monát*, a főszereplőt, a gazdag ember szeretőjét, aki egyszer csak elszökik, s világvégi, névtelen falucskában nézi kettesben egy csillagással az eget, ahol – a csillagász elmélete szerint – kell lennie egy csillagnak, amelynek nincs neve. Végül persze a gazdag egyén utánautazik, rábeszéli, hogy térjen vissza a fényűzésbe, *Mona* vissza is tér, de ettől fogva nem felejt: az ég bizonyos helyén van egy csillag...

Talányos vég, annyi biztos. Egyébként – fűzi hozzá a színész – elmerengve – a darabnak voltak szerelmesei is, nem sokan, csak néhány ember, mindig ugyanazok. Ahányszor ment a *Névtelen csillag*, minden előadást megnézték. Tapsoltak, sírtak, mosolyogtak, szemükből folyt a könny. Kik lehetnek? *Monát* nézték? Talán tudják: van valahol egy névtelen csillag?

CS. E.

A helyi védettséget természetvédelmi terület népszerű hely lett

Magyartés-Zalota: eszmei értékek kincsesbányája

A természetvédelmi területek ingatlanjainak tulajdonosai a művelés alatt álló földjeikre támogatást kapnak az unióban. Talán ezért is lett népszerű Magyartés-Zalota a vásárlók körében: a közelmúltban mintegy ötven különböző ingatlan cserélt itt gazdát.

A Körös árterében, a Szentestől északra eső Magyartés-Zalotán számtalan természeti értéket csodálhat az értő és kíváncsi szem. Nem véletlen, hogy a város közigazgatási területén belül lévő vidéket a képviselő-testület már korábban helyi védelem alá helyezte. E rendeletét nemrégiben módosította az önkormányzat, ugyanis 1996 óta népszerű lett Zalota a leendő földtulajdonosok körében: mintegy ötven ingatlan cserélt gazdát. A gyepek, erdők és rétek tulajdonosai az unióban támogatásra számíthatnak, hiszen védett földet birtokolnak. A védett vidék jellegének megőrzése érték az egyesült Európában, ugyanakkor korlátozásokra is kötelez.

Zalotán tündérróza nyílik, a növények között itt látható a tündérfátyol, a sulyom, a rucsaöröm is. Ezek mind védett fajok. Ligeterdőben növekszik a tölgy, a kóris, a szil, és különös ritkaságnak számít a vörös könyves ligeti szőlő. A hullámtér zöld folyosójában él a csik-

Ezen a vidéken gyakoriak a vadászatok

Fotó: Tésik Attila

bogár, az erdei béka és a lábatlan gyík. Ezen a területen a legfőbb zoológiai értéket képező madárfajok közül mintegy kétszázat találtak megfigyelők. Gyakran lehet erre felé találkozni a morotvák fo-

lött vadászó fattyú- és fehérszárnyú szerkökkel. Itt él a mocsaras rétek egyik legszebb madara, a cigányréce és a rendkívül kis populációval rendelkező haris. A gémekek, a barna kánya, a békászó sas

és a fekete gólya meghonosodására lehetne számítani, ha a terület nyugalma biztosítható lenne.

Zalota első látásra kihaltnak tűnő vidék, a környékbeli tanyákon néhány

százan élnek, előszeretettel járnak errefelé vadászok. Vadon élő állatokban nagyon gazdag ez a hely, magányos szarvas messziről is megpillantható a pusztaság egyes részein. Szabad az állatok elejtése – néhány korlátozással. Ezek között – a rendelet szövege szerint – az elszaporodott, kártékony fajokat sem csapdázással, sem mérreggel nem lehet irtani, a róka is inkább puszkavégre való.

A terület a védetté nyilvánítással sajátos státuszt nyert, a korlátozások ellenőrzése megoldhatóvá vált az új hasznosítási formák bevezetésével, melyek szellemi, erkölcsi és nem utolsó sorban anyagi profittként jelentkeznek. Az erdők tulajdonosainak fel kellett készülniük arra is, hogy a fák kivágásához a természetvédelmi hatóság engedélyre szűksége. Az öslyepet sem lehet feltörni engedély nélkül, illetve újra kell telepíteni.

Magyartés-Zalota a városi gyerekek egyik legfelkapottabb kirándulóhelye lett. A szentesi iskolák tanárai rendszeresen viszik el diákjaikat arra a vidékre, mely a környezetismereti tankönyv tartalmát mutatja meg teljes valóságban. A vizet, erdőket, réteket kedvelő kitartó kirándulók pedig már különbséget tudnak tenni a Tisza és a Körös árterének illata között: mindkettő magával ragadó.

BLAHÓ GABRIELLA